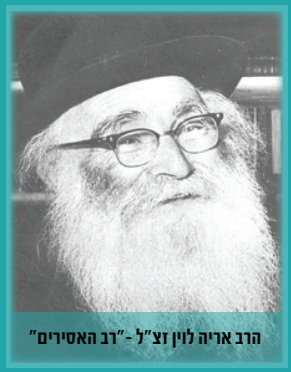
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

ב' תמוז תשפ"א

גליון מספר 216

פרשת קרח

דרך חיים

המחלוקת של קרח על משה רבנו לא הייתה מחלוקת טכנית על ענייני ההנהגה, וגם לא מחלוקת על משה רבנו לבד. גישתו של קרח הייתה טשטוש הגבולות בין עליון לתחתון, משפיע ומקבל, כפי שבא לידי ביטוי בקושיותיו על משה (תלמוד ירושלמי סנהדרין י א):

"רב אמר קרח אפיקרסי היה. מה עשה? עמד ועשה טלית שכולן תכלת, אתא גבי משה אמר לו: משה רבינו טלית שכלה תכלת מה שתהא חייבת בציצית? אמר לו חייבת דכתיב (דברים כב יב) "גדילים תעשה לך וגו'". בית שהוא מלא ספרים מהו שיהא חייב במזוזה? אמר לו: חייב במזוזה, דכתיב (שם ו ט) "וכתבתם על מזוזות ביתך וגו'". אמר לו: בהרת כגריס מהו? אמר לו: טמא. פרחה בכולו? אמר לו: טהור. באותו שעה אמר קרח אין תורה מן השמים ולא משה נביא ולא אהרן כהן גדול".

התכלת באה בטלית כדי להביאו ליראת שמיים כדברי רבי מאיר (סוטה יז.):

"דתניא היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר: "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר". וכתיב: "כמראה אבן ספיר דמות כסא"".

התכלת בא להזכיר את הרקיע, את כסא הכבוד, השאיפה כלפי מעלה. הקל וחומר של קרח שטלית שכולה תכלת פטורה מציצית של תכלת לא בא מתוך מבט כלפי מעלה אלא מתוך רצון שלא להרים מבט. הרי אפשר היה לטעון שגם אדם שגר מול הים לכאורה לא צריך ציצית. אלא שהתורה באה ואומרת לנו לקבוע פתיל תכלת באופן שמצריך התבוננות, "וראיתם אותו וזכרתם" (במדבר טו לט). הפוך מן הקל וחומר שאותו עושה קרח מדעתו, שכן החידוש אינו טלית שכולה תכלת אלא דווקא טלית כזו שמצריכה התבוננות. הרצון שלו להתפלג, לחלוק על כל המציאות, הביא אותו לטשטוש המושגים והמחשבה ההגיונית.

האר"י הקדוש מסביר את השורש של המחלוקת הזו במה שנשמת קין התעברה בנשמת קרח ונשמת הבל התעברה בנשמת משה. כבר בתחילה קין הקפיד על כך שה' שעה למנחתו של הבל ולשלו לא. בכך הרגיש קין מספר שתיים ושלעומתו הבל הוא צדיק יסוד עולם. מחלוקת זו שהגיעה עד לכדי רצח חזרה שוב לעולם על מנת להביא לתיקונה. קין היה צריך תקן את חטאו ולהבין שגם אם הבל משפיע אין זה הופך אותו לנחות, על כל אחד לדעת את מקומו ותפקידו בשלמות הזו. השלמות האמיתית נמצאת בהרמוניה שבין החלקים השונים, אבל קרח לא מבין זאת ואומר 'כולם אחד', השלמות היא דווקא כשכולם שווים. זו כוונת דברי רש"י "לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה", קרח לוקח את עצמו לצד אחד, רוצה שהכל יהיה אחיד ושווה, ובזה

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

נחלק מתוך העדה הרבגונית בה לכל אחד יש את תפקידו. קרח "לקח את עצמו"- חיפש את עצמיותו וישותו, בהיפך ממשה רבנו שדווקא ברח מההנהגה ובשל הביטול הזה זכה להיות המשפיע והמנהיג של עם ישראל. לכן מבקש משה רבנו מה' "אל תפן אל מנחתם" (במדבר טז טו). האיש הזה לא מבין את מקומו מול הקב"ה, הוא מחוץ לכלל, ולכן מן הראוי שלא יזכה להארת פנים מה'.

נקודה נוספת שאפשר לבאר בשורש המחלוקת היא עניין הנגיעה. לקרח הייתה נגיעה אישית, אינטרס, והיה קשה לו להיות נקי בדרישתו. מבחינה מעשית קרח התחיל ב'קטן' בביזוי תלמידי חכמים, וכפי שקורה לצערנו אצל הרבה אנשים זה מתחיל בזלזול בתלמידי חכמים ובדברים מקודשים מדורי דורות ובסוף זה נגמר בכפירה טוטאלית. אתה יודע איפה זה מתחיל אך לא איפה זה נגמר. גם מבחינה מידותית הנגיעה האישית שקשה לסלק אותה היא קלקול קל אך לבסוף דרדר אותו עד תהום.

מסופר שכאשר גייסו את בנו של הרבי מאפטא, ה'אוהב ישראל', כאב לו הלב. אבל מיד אחר כך התעורר להבין כמה אינו אוהב ישראל באמת, משום שלא כאב לו על הילדים של אחרים כמו שכאב לו על הבן שלו. גם אצל ענק שכזה יכולות להיות נגיעות, והנגיעות שלנו גדולות וחזקות. לכן לפחות כשאנו עומדים מול אדם עניו כמשה רבנו שמשוחרר מנגיעות עלינו להגיע כבטלים כלפיו, להיפך מדרכו של קרח.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

בני העדות השונות בירושלים האמינו בלב שלם שאם יקבלו את ברכתו של ר' אריה בעת צרה מיד תבוא תשועתם מן השמים. לא אחת עוררוהו באמצע הלילה כדי שיתפלל עבור חולה או אשה המתקשה בלידתה.

באחד הלילות שמע והנה נוקשים על דלת ביתו. תיכף פתח את הדלת ונכנסה אשה צעירה שפרצה בבכי. "מה רצונך בתי היקרה?" שאל ר' אריה. בשברון לב סיפרה האִשה שבעלה חדל מלאהוב אותה והיא רוצה שר' אריה יכשף את בעלה. הזדעזע ר' אריה מהמילה 'כישוף', אולם לא הגיב, מאחד ומיד הבחין שעלובת-נפש זו רעועה בנפשה. לבסוף אמר לה "שמעי בתי, אל תפחדי, סורי אליי בעוד ימים אחדים ונראה מה ניתן לעשות".

הלכה האשה לביתה, אך ר' אריה נותר ער כל אותו הלילה, הוציא ספר תהלים מארונו והחל לומר מזמורי תהלים תוך שהוא ממרר בבכי כילד קטן ומתפלל 'אנא ה', עזור לאשה אומללה זו שאינה מבחנת בין מותר לאסור'.

לאחר ימים אחדים הופיעה האשה בביתו ואמרה לר' אריה בשמחה "רבי, ה'כישוף' שלך הצליח...".

(צדיק יסוד עולם עמוד 174)

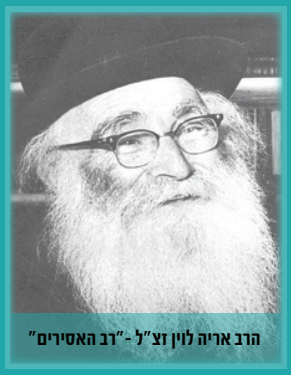
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

דין שינוי מקום בזמן הסעודה הוא אחד הדינים היותר מורכבים, ויש בו פרטים ומחלוקת בין בני אשכנז לבני ספרד - כמופיע בשולחן ערוך אורח חיים סימן קעח.

יש להקדים ולהבחין בין שינוי מקום והיסח הדעת; היסח הדעת פירושו שאדם מסיח דעתו מלהמשיך לאכול, לדוגמא אדם שאומר לסועדים עימו "בואו ונברך ברכת המזון", שכן אמירה שכזו היא הסחת דעת מוחלטת מהמשך הסעודה, וממילא אחר אמירה זו כל אכילה היא אכילה חדשה לחלוטין אשר טוענת ברכה לפניה. מה שאין כן בשינוי רשות, שמשמעותה שאדם יצא ממקום סעודתו למקום אחר, וממילא גם אם דעתו להמשיך ולאכול עצם עקירת המקום יוצרת מצב שיש בו מעין הפסקת הסעודה.

ויש להבחין בין שינוי מקום אשר לכל הדעות נחשב בכלל דין שינוי מקום ומחייב ברכה ראשונה לאחריו, ובין שינוי מקום אשר לא ייחשב בכלל דין זה, וממילא הסעודה ממשיכה בלא צורך בברכה אחרונה על מה שאכלנו וברכה ראשונה על מה שנאכל מעתה במקום החדש.

הכלל הראשון שמנחה אותנו בדינים אלו הוא ההבדל בין דברים שטעונים ברכה במקומם לדברים שאינם טעונים ברכה במקומם. לדוגמא פת היא דבר הטעון ברכה במקומו, שכן יש לברך את ברכת המזון במקום בו אכלנו את הפת. וכיוון שחייב לשוב למקום בו אכל פוסק מרן הרמ"א שאם בשעת ברכת "המוציא" כיוון להמשיך לאכול במקום אחר או אף במספר מקומות אחרים - כשישנה את מקומו לא ייחשב הדבר לעקירת מקום הסעודה, משום שסופו לחזור ולברך במקום בו החל לאכול את הפת. לכן אדם שאוכל סעודה עם פת יכול לעקור ממקומו גם לזמן מרובה ולאחר מכן לשוב למקומו לברך, וכן יוכל לברך ברכת המזון במקום בו המשיך את סעודתו. על פסק זה חולק מרן השלחן ערוך שסובר שכאשר אדם משנה את מקומו עליו לברך תחילה ברכת המזון ורק לאח מכן לצאת ממקומו, ואם יצא ממקומו קודם ברכת המזון עליו לברך במקומו החדש ברכת המזון על מה שאכל במקום הקודם ורק לאחר מכן יוכל לברך ברכה ראשונה על המאכל החדש ולאוכלו. ישנה מחלוקת בין הפוסקים הספרדים האם לנהוג בזה כדעת מרן הרמ"א או שעל כל פנים בשעת הדחק ניתן להקל לנהוג כדעתו. לדעת האור לציון (ח"ב פי"ד) גם בני ספרד יכולים להקל בשעת הדחק, כגון שיש לחץ גדול של זמן, מצב של מצוה עוברת או הלבנת פנים וכדומה. אבל לכתחילה הוא פוסק שיש לברך ברכת המזון במקום בו התחיל סעודתו, ורק לאחר מכן לצאת למקום השני ושוב ליטול שם את ידיו ולברך "המוציא". אולם מרן הבן איש

המשך בעמוד הבא

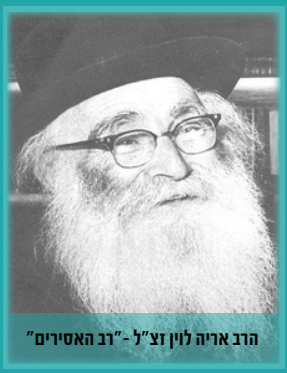
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

חי (בהעלותך) והכף החיים (או"ח קעח) הקילו גם לספרדים כדעת מרן הרמ"א לכתחילה, ולכן כאשר כיוון מראש על סעודת הפת יכול להמשיכה גם במקום אחר ללא ברכה ראשונה.

יש להדגיש שדינים אלו אמורים בלחם, אולם בפירות ובכל סוגי המאכלים והמשקים אין היתר שמוסכם לכל הדעות. לכן הנכון ביותר הוא שכאשר אדם סיים לשתות או לאכול מאכל שאינו פת יברך בתום אכילתו ורק לאחר מכן יילך ממקומו. ויש להקפיד בזה שלא ייצא החוצה ממקום סעודתו, ואף לא לחדר המדרגות, על דעת לשוב למקומו, ואף על פי שההפסקה תהיה קצרה ומיידית. אלא אם כן הוא רואה מחדר המדרגות או ממרפסת הבית (כשאין לה גג) את המקום שבו אכל את סעודתו. ונרחיב על כך בעזרת ה' בשבוע הבא.

אופן נוסף בו מותר לכל הדעות לצאת מהבית במהלך הסעודה ולשוב ולהמשיך את סעודתו ללא ברכה הוא כאשר אדם נוסף נשאר להמשיך לאכול, וכל זה בתנאי שטרם יציאתו אכל היוצא שיעור 'כזית' לחם. סיבת היתר זה הוא משום שכאשר יש אדם שנשאר במקום הסעודה הדבר נחשב כאילו הסעודה ממשיכה, ועל כן יציאתו לא נחשבת להפסק ושינוי מקום. אך כמובן יש להיזהר בזה שלא לצאת עד שיעבור זמן העיכול, משום שאז הפסיד היוצא את האפשרות לברך ברכת המזון, ועל כן יחזור בהקדם האפשרי.

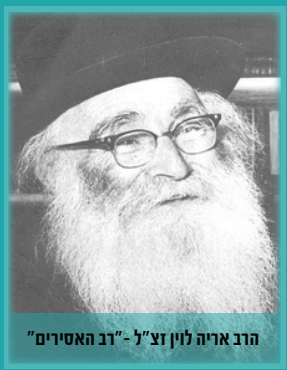
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | יש היום ביצים רק מחלבון, האם יש בזה חשש כלשהו?

תשובה | הפרי חדש (יו"ד סי' פ"ו) כותב שכאשר הגיעה ביצה שכזו אל המהריק"ש הוא הטריף אותה. והפר"ח עצמו חולק עליו בזה, ומביא מחכמי הטבע שכאשר התרנגולת שמפסיקה להטיל ביצים - הביצה האחרונה שלה תהיה מחלבון בלבד. אך מכיוון שראש רבני מצרים - המהריק"ש פסק כך ביטל הפרי חדש את דעתו בפניו. אמנם המהרש"ם פסק בספרו דעת תורה שאם יודעים בוודאות שהביצה הגיעה מתרנגולת אין מה לחשוש. וכיום אין מה לחשוש כלל משום שמצב זה נעשה באמצעות טכניקות מתקדמות כזריקות, סוגי אוכל וכדומה. וכבר כשהייתי ילד ראיתי בארה"ב ביצה כזו שכולה חלבון.

שאלה | האם מותר לרקום צורת שמש על גבי מפית החלות של שבת?

תשובה | מדובר בסוגיה ארוכה, כך שראשית נפסוק להלכה שהדבר מותר, ונבאר; דעת הרמב"ם שמה שאמרה הגמרא שאסור לעשות צורת "חמה" אין כוונתו לשמש אלא לגלגל אחר ששמו חמה. ואת דבריו הביא מרן הרמ"א (יו"ד סי' קמ"א). כלומר שמדובר בכוכב אחר שהגויים קראו לו חמה ולו היו עובדים.

נוסיף עוד שרקמה לא נחשבת כדבר בולט, שגם בזה יש מקום להקל. כי הנידון בפוסקים ארוך מאוד עפ"י הגמרא במסכת עבודה זרה בהבדל שיש בין צורה בולטת לשקועה, וצורה שאינה בולטת ואינה שוקעת. אגב כך ראיתי בשו"ת דעת כהן (סי' ס"ד) שהסיבה שמקילים במחזורים לצייר ציורי מזלות היא משום שסומכים על דעת המהר"ם שצורה בולטת או שוקעת גרועה מצורה שמצוירת על גבי נייר. וגם נוסיף את דעת העין יעקב (ב"ק פ"ד), שהביא אותו להלכה גאון ישראל המהרש"ם (דע"ת שם), שכל האיסור הוא רק שמש בצבע אדום ממש אך כל גוון אחר מותר.

מכל הסיבות שמנינו, ובעיקר מהטעם שכיום אין יותר עובדי עבודה זרה, והצורה הזאת לא נעבדת כלל ואין מקום לבוא ולחשוד שנרקמה לשם עבודתה- נקל אפילו לכתחילה.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il